

EDINOST

Glasi slovenskega političnega društva za Primorsko.

* V olinosti je m. t. *

„EDINOST“ izhaja vsako s čelo; cena za vsa leta je 4 gl. 40 kr., za polu leta 2 gl. 30 kr., za štet let 1 gl. 30 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poročila se plačuje za navadno trlistopno vrsto: 50 kr. če se tiska 1 krt, 20, če se tiska 2 krat, 30 če se tiska 3 krt. Za večje črke po protoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravitelju (Fofota Rozman št. 190). — Vse druge uroditelje. — Nefrankantska pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr., v okolici: Na Opčinsk, na Prusku, v Barokli, v Bazovici, v Škodnji in M. Magdaleni zg.

23. dan meseca aprila 1880.

Govor poslanca Kljuna.

VI.
(Dalje).

Jako čudne so tedaj pritožbe, katere se nam od one strani visoke zbornice v obraz mečejo, da je v deželah z mešanim prebivalstvom nemštvo v nevarnosti, da se nemški profesorji, uradniki itd. zapisujejo v knjigo prognancev, da nemškim uradnikom, častnikom i državnim služabnikom ni mogoče, svojih otrok dajati podučevati v nemškem jeziku itd. Skrb i strah za nemštvo sta pretirana i prazna. Po pravici je nek govornik od te strani visoke zbornice uže omenil, da Nemci nemoj vzroka tožiti o zatiranju, ker še vedo ne, kaj je zatiranje (Klicel na desnici: Tako je!) Vam se čudno zdi, da zahtevamo znanje slovenskega jezika od profesorjev, ki imajo slovenske naše otroke podučevati. Kaj bi rekli vi, gospoda moja, ako bi se na katerem nemškem učilišču za kateri predmet nastavili profesorji, ki ne bi zmožni bili jezika? Ali bi se vam to ne zdelo nenaravno, i ne bi po pravici od njih zahtevali znanja nemškega jezika? Pri nas, gospoda, je taka nenaravna razmera; pri nas je izjema, če kateri profesor zna slovensčino i pravilo je, da mu je ni treba znati. Vi se hudujete, da je bilo nekoliko uradnikov vaše stranke premeščenih, prav za prav povišanih. Kaj bi bili pa rekli, kak hrup bi bili vi — ako sodimo po vaših besedah v splošnej obravnavi, mej svet zagnali, da se je pri vas le pripetilo stotinski del tega, kar je slovansko prebivalstvo moralo leta i leta prebiti, (Klicel na desnici: Res je!) ako bi se bili pri vas profesorji, uradniki in državni služabniki, ki niso skrivali ljubezni do svojega naroda in jezika, katerega so se učili od svoje matere, predstavljali uredoma, ali kakor se pravi, iz službenih ozirov na najskrajniše državne meje, če tudi se jim ni moglo nič očitati v službenih zadevah (Klicel na desnici: Čujte!).

Nek govornik one strani se je sklicaval na to, da Nemci gotovo ne plačujejo manj davka od Slovanov i da bi se pravčnemu narodnostnemu zakonu ne upiral. Kako pa umeje to pravico, i kakor da se je skesal, da je uže preveč obečal, to se vidi iz tega, da se je ustavljal naravnemu uvednji slovenskega jezika v srednje naše šole, in zakaj? Ker se nemške šole, kakor on trdi, bolj obiskujejo nego slovenske.

Popolnem se ujemamo z gospodom poslancem iz Štirskega; res je, da se nemške šole bolj obiskujejo, nego slovenske, ker kakor sem to uže poprej dokazal, mi nemamo slovenskih šol, tedaj jih ne morejo obiskovati še tisti ne, ki bi jih radi obiskovali. Prav tako moramo tudi pritrditi, da Nemci v prav takej razmeri plačujejo davke, kakor slovanski rodovi. Toda Nemci imajo za to vsaj nekaj povračila, slovanska ljudstva pa so bila pri enakih davkih doslej skoraj vedno le nase oprta, če so hotela za razvoj svoje narodnosti kaj storiti. Ko smo na Kranjskem in v slovenskih deželah zahtevali slovenske šole, odgovoril nam

Podlistek.

Obrazi iz vojaškega življenja.

I. STREŽAJ.

Štiri leta je uže bilo, kar sta skupaj živela; a nikedar nij ni prvi niti za trenotek pozabil, da je častnik, i drugi, da je prostak. Prvi je bil vojniško strog, drugi vojniško pokoren. I ljubila sta se, ali ono trdo, ostro, nemo ljubezljivo, ki se ne baha, i ne razodeva, ki pod neotesanostjo skriva blage i nežne čute; zgovorna, kader molči, nespretna i čudna, kader govori; neprijateljica hlimbi, navajena stiskati ustnice i zadrževati solze, kader kateremu v oči silijo, da ne kaže mehkužnosti i razvajenosti.

Govorila sta vedno lakonično, naglo, pojemaje, umevala sta se vsklikom, pogledom, vzajemni tolmač jima je bila ura, ki je poravnovala vse, tudi korake i besede. — Zapoveste še kaj, gospod poročnik? — Nič! — Smem iti? Hodi. — Tako sta se vsak dan ločila; nikedar nista ni besedice več spregovorila.

I tako so jima uhajali dnevi, meseci, leta, štiri leta — v vojašnici, doma, v taborji, na potu, v vojni; a obema se je s časom v sree vsadila iskrena, globoka, istinita, skoraj sama sebi neznana ljubezen.

V onem nepremeljivem molčanju, v onem vojniškem govorn, v onih mejusolnih skrivnih pogledih, ki so značili ene-

je minister Giskra: Če hočejo Slovenci imeti slovenske šole, naj si jih napravijo! Nemci pa smejo zahtevati, da se za 10 do 12 otrok napravi nemška šola na državne troške. Saj se je celo za slovansko, nekoliko polasčeno Dalmacijo priporočala nemška šola. Ali pri tem ne pride človeku na misel znani pregovor: Kmet, to je vse kaj drugega! Gotovo nam ne bi dali biti takega odgovora, da smo zahtevali nemških šol, morebiti bi nam bili tako velikodušni, kakor so bili Črnovicam i dovolili celo visoko šolo, da smo prosili nemškega vseučilišča.

Gospoda moja! mi vam iz srea privoščujemo nemške šole. Pa prav zato vam bo umevno, da enako pravico zahtevamo i tirjamo tudi zase, da se v slovenskih deželah obstoječe srednje šole tako vede, da bodo primerne vlastitosti slovenskega ljudstva.

Če pa zahtevamo to za vse dežele, v katerih prebivajo Slovenci, moramo to toliko odločniše tirjati za kranjsko deželo, ker kranjska dežela nema mešanega prebivalstva, kakor druge dežele. Zato se moramo upirati izreku mariborskega poslanca, ki je rekel, da je skoraj tako po vseh srednjih šolah na Kranjskem in Štirskem, kakor v Mariboru i da mora biti tudi na drugih srednjih šolah tako, kakor on zahteva za Maribor. Saj je znano, da je Maribor eno izmed tistih mest, ki so bila v zadnjem času svojemu rodu, slovenskemu narodu najbolj odtujena i ponemčevana. Kar se pa posebno kranjskega tiče, ne nahajamo tam pravega mešanega prebivalstva, ker tam je 450.000 Slovencev in je 20.000 Nemcev, ki pa niso po vsej deželi raztreseni i pomešani z slovenskim prebivalstvom, ampak prebivajo skupaj v kočevskem okraji i na Fužinah ob koroškej meji. Vsi tisti pa iz mest i trgov, ki se za Nemce proglašajo i zahtevajo nemške šole, več del so, razen nekaterih uradnikov, ljudje čisto slovenske narodnosti, ki so se le zaradi dobička, kateri jim je doslej nosilo nemško liberalno mišljenje, oklepali nemške stranke (Smeh na leviči, zahtevali nemških šol, svoje otroke za Nemce v šole vpisovali, mej tem pa njih roditelji morebiti v kakej vasi na kmetih govore se svojimi sosedi slovenski jezik, ker družega ne znajo i se ne morejo čudom načuditi, kako se je njihov sin kar v enej noči pogermanil. (Smeh na leviči).

Da taki Nemci ne morejo biti pravi Nemci, i da nam ne more biti prav, ako se oproščajo učenja slovenskega jezika, kar bi mogoče ne bilo, da je slovenski jezik učni jezik; to tem lažje razumete, ker se morajo učiti obeh jezikov otroci tistih roditeljev, kateri svojega rodu ne zatajujejo, da se nazadnje po dovršenih naukih, ako prosijo služb, potiskajo za one, kateri se iz lenobe slovenskega jezika niso hoteli učiti, i se morebiti celo preganjajo zaradi slovenskega jezika! (Smeh na leviči). Pravim Nemcem pa, gospoda moja, če tudi je njih število tako pičlo, da pri nas prihaja i na 23 Slovencev, nič se ni bati; ker Slovenec ve, kako teško i grenko je življenje brez onih pravice, ki mu pristujejo po naravnih i državnih zakonih; on vé, da je spodobno družemu to, kar je enemu prav, i zato uže po naravi ne išče predpravice, ampak hrepeni po svobodi, katero ljubi sam ter je drugim ne kratki po načelu: Kar ne želiš, da se tebi zgodi, tega ne delaj drugim.

mu: stori tó, i družemu: umel sem; videl je vsak, ki je poznal nju naravo, toliko ljubeznjivosti, toliko vljudnosti, toliko srea, da bi se najslajša ljubezen ne mogla temu primerjati.

Našla sta se na bojišču, v hudem trenutku, nekoliko stotin korakov od sovražnih topov i kadar koli je prišiknola granata, pogledal je urno drug družega, in opazivši živega, vzdahnil: Te ne bo več! Prehudela sta skupaj v prednji straži mnogo mrzlih i deževnih nočij, z nogami v blatu, z obrazom na vetru; a na jutro, ko so se preminjali polkovi, posmehaval se je drug družemu, kakor bi hotel reči: Sedaj se vračamo v šatore, razveseli se, utegneš se opočiti. Mnogokrat na dolgej poletnej poti, obračala sta se oba k malu nazaj na milnje kamene kraj ceste i mnogokrat sta jih seštelala nad štirideset, i dospesvi do zadnjih, pogledovala sta se utešnim i povoljnim pogledom, ki je pomenjal: Še dve, še eno, evo nas!

Večkrat na večer, v taborji, kader se duša pripravlja na puškomete, ki nas probude o nočnej tihoti, legel je eden pod šator, a družega pokrival s plaščem, da ga ubrani nočnega vetra. Lehko noč, gospod poročnik — rekal je odhajajoči prostak, i poročniku se je zdelo, da se je slugi glas malo tresel i odzdravil mu je enako. Drugi krat, ko je drug družemu izročeval pismo, i ta hlastno roko stegnil, da ga vzame, bral se je na lici obema lahni nasme: Z doma je, spoznal sem pisavo, od tvoje matere je — hotel je reči eden, a drugi — hvala — hotel je odgovoriti.

A po vsem tem sta zopet umolknola. Nikedar nij zabil krepki

I prav kranjski deželni zbor v narodnej svojej večini, katero so nasprotniki razpili kakor non plus ultra fanatično i nestrpljivo, vedno je izjeme delal, ko je šlo za jezik v deželi bivajočih maloštevilnih Nemcev, gotovo posnemanja vreden izgled graškemu i celovškemu deželnemu zboru, v katerih imajo, gospoda moja, večino vaši somišljeniki, ki pa do Slovencev niso imeli enacega ozira, če prav ne prihaja v teh deželah i Slovenec na 23 Nemcev, ampak tretjina je Slovencev!

Nemški Kočevarji to dobre vedo i zato žive v najlepšej prijaznosti z slovanskimi sosedi, ker ne tožijo o zatiranju; ono iz naše dežele v svet zagnano krčanje o zatiranju Nemštva ne prihaja od pravih Nemcev, ampak od ljudi, ki iz dobičkarije hujskajo narod, da toliko lažje v motnej vodi ribe lové. (Dobro! na desnici — smeh na leviči).

Gospoda moja! Nemštvo je bilo veliko i mogočno uže takrat, ko v Avstriji še ni bilo ustavoverne stranke i hode mogočno in veliko, ko v Avstriji ne bo nobenega sledu več od ustavoverne stranke, če tudi se celjski gospod državni poslanec boji, da mu Vendov osoda preti. (Smeh na leviči).

Da se zopet vrnem h Kočevarjem (veselstvo na leviči), moram reči: Ako bi bili poskušali, na Kranjskem Nemce zatirati, zaman bi iskali sled tega marljivega narodiča.

Ni tedaj resnično, da hočemo Nemce iz naših šol izrinoti i prav tako neresnično je, da je nemštvo v nevarnosti. Kedo vam je to rekel, gospoda moja? Mi dobro vemo nemščino, ceniti in uvaževati, ker veže mnogojezično Avstrijo, i zato zahtevamo, da se je slovenskih roditeljev otroci na srednjih šolah popolnoma nauče.

Saj ste zadnjič slišali, kaj je rekel o njej poprejšnji narodni šolski nadzornik Šolar, in jaz mislim, da ujevovim besedam ne bo nobeden ugovarjal. Ako se na onej (levi) strani sklicujejo na obilico prošelj, ki so se podale zoper uvedenje slovenskega jezika na srednjih naših šolah, moram temu nasproti opomniti, da je došlo še mnogo več prošelj slovenskih občin, ki zahtevajo prav nasprotno, to je: uvedenje slovenskega jezika. Ker so gospodje one (levo) strani tako pristranski, da pravijo, — kader se je n. pr. prav v ljubljanskem mestnem zboru trdilo — da se slovenski jezik uže zdaj preveč učí, in ga hočejo še bolj izpodrinoti, nego se je uže zgodilo; zato moram povedati, da naši ljudje ne ravnajo enako z nemškim jezikom, ampak da hočejo imeti poduk v nemškem jeziku kakor zapovedani predmet in tako urejen, kakor je to rečeno v prošnji ljubljanskih meščanov, da se vsak učenec in vsaka učenka pred izvršitvijo srednje šole nemški jezik v govoru i pismu popolnoma prisvoji i seznaní z nemškim slovtvom.

Da ne bi naša mladina uže tako preobložena bila, zahtevali bi celo, da se jej v naših deželah prilika dá, prav tako naučiti se italijanskega jezika, kakor je to z nemškim, ker je zaradi živahnega občevanja južnih slovanskih dežel z Italijo skoraj prav tako potreben, kakor nemški. Pri tem takim res nobene potrebe ni, da se nekateri gospodje tako potezajo za nemštvo i

vojak, bodi si prihajajoč k poročniku, bodi odhajajoč od njega, upreti mu oči v obraz, postaviti se po vojaško pred njega ter dvignoti roko k čaki, krepko, ponosno, prav po vojaškem redu, živeča sta skapaj le štiri leta, ker vojaku, ki je precej po prvem letu jel poročniku streči, bližal se je konec službe.

Necega dne pride poveljniku ukaz, naj na dom odpusti strežnikov razred. Onega dne sta se le malo več menila, nego sicer, toda srei ste si govorile dolgo. — Ali zapoveste še kaj? — Nič! — Prišel je ukaz, da se ima razpustiti tvoj razred; v desetih dneh otideš. Umolkni ola sta oba, a nijsta se, kader navadno, ujela z očmi. — Smem iti? — Le hodi, le. — Sedaj je pristavil besedico, le, i to je bil velik korak na poti ljubeznjivosti. — Stisne se obema sree, a ne obema enako. Prvi je izgubljaj prijatelja, ne, več nego prijatelja, brata, kojega je ljubil spoštovanjem, udanostijo. Drugi je izgubljaj tudi prijatelja, brata, ali drugi je ostajal i prvi se vračal domov. I to je bila velika uteha. Vračati se domov! Po toliko letih, toliko nevarnostih, potem ko je tolikokrat, na večer, v taborji, ko se razlegajo sem ter tja oni dolgi i otožni glasovi, vabeči nas k počitku, ko se pod šatori gase lučice, i ko po vsem tem platnem mestu, prej tako živem i veselem, nastane grobna tihota, potem ko je, pravim, tolikokrat v prevelikej otožnosti glavo povešal, misleč na svojo mater, ter se vpraševal: Bog vé, kaj počenja uboga mila mati. Vračati se domov! Potem ko je tolikokrat, o mraku, po noči pod milim nebom, tu i tam mej seljani svojimi čul prepevali one znane domače pesničke, one, ki so se nekedar prepe-

V Trstu, dne 31. maja 1880.

(Domače plemstvo in Žvegelj. — Tržaške razmere. — *Dea lauketa.* — *Vreme.*)

s tako silo ustavljajo odpravljenu nemškega jezika iz naših srednjih šol, cesar nobeden ne namerjava. Prav taki se mi zdite — dovolite mi to primero — kakor oni vitez, ki se je pokril z šlemom, pritril si oklep, oborožil se z mečem i sulico, pogumno poskočil na bojnega konja, srdito na vse strani mahal i boril se — z vetrom. Ako pa mi zahtevamo nemškemu jeziku toliko veljave, tedaj bode vam jasno, da tudi materinega našega jezika nečemo posaditi v zadnji kot, ampak da tirjamo, da se nanj jemlje toliko ozira, kolikor se jemlje na nemški jezik v nemških deželah, i da bo mogoče vsacemu, kdor bo imel opraviti z našim ljudstvom, naučiti se ga popolnoma.

Protirana je trditve, da je nemštvo i državni prid eno in isto; za državni prid se najbolje skrbi, ako se država vlada po svojih vlastitostih. Predaleč sega, kdor se dan danes trdi, da je v mnogejezični Avstriji državni prid in nemštvo eno in isto. Državnemu pridu se tedaj gotovo ne škoduje s pravico do posameznih narodov, ampak se krepi se s tem, da se nanje jemlje ozir, da so zadovoljni.

Ne velika in s železnimi verigami oklenena, ampak *čadovoljna* ljudstva so najmočnejši stebri državl (Dobro! na desnici), ljudstva pa, katera sila skupaj veže i sila skupaj drži, naveličajo se k malu tacega stiskanja i le preleško jih dana prilika zapelje v skušnjavo, da otreslo nestrpljivi jarem in iščejo veselega i mirnega živjenja. (Klic na levici: Čujte! Čujte!) Prosim, jaz sem omenil le zgodovinsko resnico, suničil nisem nikogar (smeh na levici); prav tako je pripoznano, da je narod državi toliko močnejši steber, kolikor bolj je vzbujen in izobražen.

Ker se pa narodi po pedagogičnih načelih morejo izobraževati le na podlogi lastnega jezika, tedaj je resnično državi v prid, da se z narodi prijazno in vljudno ravna, da se jim dobrohotno daje tisto, kar imajo pravico zahtevati; ne pa, da se jim z nevoljo pušča, kar si sami jemlje i s tem nezadovoljnost redi.

Teoretično, gospoda moja, priznali ste vi sami to, ker ste namreč sprejeli v določbe državnih osnovnih zakonov tudi določbo, da se imajo spoštovati naše nrave, naši jeziki, naši običaji. Ali doslej so ostala vsa ta obečanja le lepe besede na papirji, in s tem je, gospoda moja, če smem tako reči, prav tako, kakor z jedlinim listom, na katerem so zapisane najboljše i najokusnije jedi. Kaj je pomagano lačnemu, če se mu tak jedeni list v roke da, pa ne prinese okusnih jedi na mizo? Ali se s tem nasiti? Ali to ne bo marveč lakote le še dražilo? Enako je, gospoda moja, tudi z vašimi določbami o enakopravnosti vseh narodov. Na papirji je res prav lepa, v resnici pa še vedno trpé lakot naši narodi i teško pričakujejo trenutka, ko se ta lepa obečanja vresničijo.

Ko se je zgodila promemba v vodstvu naučnega ministerstva, obečalo se je nam, da se bo na dejanske i praktične potrebe ljudstva ozir jemalo. Sicer nam sije iz besed naučnega ministra le bled žarek, ali uže tacega žarka je vesel, kdor vedno v temi tava; z majhnim darom je zadovoljen, kdor je lačen. Po priporočanej resoluciji se ima dozdanja zamuda v zmislu enakopravnosti slovenskega jezika vsaj enkrat popraviti. Mi ne zahtevamo nobene izjeme, nobene prednosti, mi zahtevamo le to, da se od vas, gospoda moja, skleneni zakoni o enakopravnosti dejansko izvrše i da se tudi na naš jezik toliko ozira jemlje, kolikor ga ima nemški jezik v nemških deželah. Če tudi je to čisto naravno, samo ob sebi umevno i pravično, vendar se doslej vedno odrekalo, in sicer, kakor menim, zaradi nepoznanja naših razmer i morebiti tudi zaradi krivičnih predsodkov. Vendar sem prepričan, da zdaj vendar padejo ograje, katere so nas ločile i porazum zavirale, i da bodo pravično misleči gospodje one (leve) strani te visoke zbornice odslej nam pravični i ne nasprotni željam slovenskega ljudstva glede izobraževanja slovenskega jezika.

Mej vsemi grehi je eden največjih ta, da se obdarovan in talentiran narod v izobraženju in razvoju zadržuje.

Jaz bi tako nikdar i nikoli na noben narod ne grešil in nadejam se, da tudi vi tega ne storite, ampak sprejmete nasvetovano resolucijo. (Pohvala na desnici).

— 1825 —

vale tam doli doma po leti, ko so sedeli na gunnišči, i lunica pošiljala milo prekrasno svojo svetlobo, i ko se je izmej toliko prijateljskih i rodbinskih glasov spoznaval eden, tako mil, tako glasen, tako čist, ki je tako dobro znal pot k sreči; potem ko je tolikokrat blagoslavljaj ene pesni, kakor pozdrav oddaljene mu matere.... Vračati se! Vračati se nepričakovano! Videti zopet ona polja, one hiše; ugledati od daleč domačo streho, hileti, dospeti zasopen na ono milo njivo, videti, kako ti pride naproti mala sestrica, sedaj uže odrasla, manjši brat, sedaj uže mladenič, kako prihajajo na njihovo vriskanje vsi drugi; vreči se mej nje, a odtrgati se od njih, leleti domov, poklicati staro mater, videti, kako ti pride naproti razpetimi rokami i solznimi očmi, objimčkati jo, i čutili, kako te one svete roke stiskajo k sebi, ter čutili najsvetejše zemeljske radosti: to so stvari, ki ti v samem misljenju osladé vsako grenkost, ocedé vsako rano.

Vendar dobrega mladeniča prešine tudi misel na ločitev od svojega poročnika. Saj čutiljiv vojak nikedar ne sleče one trde kosmate suknje, ki mu je v toliko letih služila za odejo i za vzglavje, i katero je toliko čistil, krtačil i pral; kako ne bi čutil nekake nemirne milobe, enake, kakor bi se poslavljal od prijatelja, ki te je razžalil, i nad katerim bi se rad hudoval, pa ga v dnu srca vendar le ljubiš i spoštuješ. Onih žepov zadaj, v katere si v temnici skrival lulo bližajočim se častnikom, še jih boš iškal, ubožec, dokler se popolnoma ne odvadiš. — Grenil si boš dušo, ko jih ne najdeš več!

(Dalje prihodnjé).

Nemilo je tudi nas tržaške Slovence dirnobo postopanje barona Žveglja; zatorej pa smo s pravo slastjo uživali članke v «Slovenskem Narodu», v katerem poznalec tega »parvenu»-a tako natančno riše njegovo prošlost. — Dostikrat sem obžaloval da nemamo mi Sloveni prav nič domače aristokracije, dobro vedoč iz najnovejše zgodovine, da je italijanska in ogerska aristokracija skoraj sama osvobodila in povzdignola narod do višje stopinje politične zrelosti in samostanosti. — Totižil sem se pa s tem, da tudi pri nas polagoma paraste domača aristokracija; ali kakov je ta nastalaj? Nek baron iz Gorenjskega nam to najbolj kaže. V starejših časih se je človek plemenitil z bog pravih zaslug in hrabrosti, zatorej so taki pradedje sedanjih aristokratov imeli navadno plemenito srce; a novejši plemenitaži (razen nekaterih izjem) zahvaliti se imajo čestokrat čudnim potem in klečeplaženju, da se nasiti njihova častihlepnost. V starih časih ni bilo to tudi tako lahko mogoče; a zdaj, ko strankarska ministerstva skrbé, da si napravijo pravinnogo proselitov, zdaj je to uže lažje; zatorej pa bomo imeli vedno več plemenitažev, a vedno manj plemenitih mož. — Uzroka temu smemo iskati tudi v psihologičnih pravih. — Narod, ki je bil vedno le rob in trpin, ne more kar naglo speti se do prave plemenitosti; temu treba mnogo časa in tudi dobrih časov glede materijalnega živjenja.

Nek visokoučené Nemece je trdil, da »gut leben macht gute Menschen«. — Okoprem se jaz popolnoma na ujemam s tem načelom, moram vendar priznati, da je fizično bitje v jako ozki zvezi z duševnimi zmožnostmi, torej s človeškimi krepostmi.

Človeška volja je redkokrat tako močna, da bi zmagala nad telesom, in človek, ki je vedno stradal, nema prostora ni časa, da bi mislil na to, kar duh povzdiguje, kar srce blaži. — Trpin je tudi večidel zaničevan, a bolj od tistih, ki so sami s težavo ubežali sužnosti, nego pa od takih, katerih pradedje so uže vživali vsak dan pečenko in se ponosno sukali po parketu. — Ljudstvo, ki vedno trpi, ima naravno največje nagnenje do nižjih strasti, na priliko do neodkritosrčnosti in klečeplaženja pred takimi, katerim je sreča milejša. — Zatorej pa nahajamo velik razloček tudi mej nižjim ljudstvom samim; furlanski kolono je strašno servilen in zabit, slovenski kmet na Kranjskem je uže bolj ponosen, ker tam je uže dosti takih kmetijskih rodbin, ki so uže nad 100 let popolnoma svobodne, razloček je zopet mej zadnjimi in kmetom na severnem Nemškem, kder se kmet po omiki in samosvesti prav nič ne loči od gospoda in kder je uže družba tako nivelirana, da skoraj zgine socialen pojem aristokracije.

Iz tega uzroka slišimo tudi pri nas čestokrat obžalovanje, da naš kmet ni bogatejši in bolj štedljiv; naši politiki namreč imajo čestokrat računiti z nezanesljivimi faktorji in pripisujejo to nezanesljivost slabemu materijalnemu stanju našega kmeta. — To je žalibože resnično; kadar se bode po izreku Henrika IV, najplemenitejšega kralja francoskega, kuhala ob nedeljah kokoš v loncu vsacega kmeta, potem se smemo gotovo zanašati, da se naš narod popolnoma osvobodi in okrepi v vsakem oziru. — Naj nam naši čitatelji ne očitajo te filozofične ekskursije; zapeljal nas je bil k temu »baron Žvegelj«, kateri je prototip novošegnega aristokrata, v katerem je kri še popolnoma rudeča, kar bi pa rad s tem zakril, da svojo zatajevo in v lastno sklado pljuva. Mož je baron, torej plemenitaž, a ne plemenit, kajti ljudje, ki imajo vedno neko senco za seboj, katera jih plaši, možje, kateri so postali čudnem polem to, kar so; možje, ki v svoji sreči pozabijo svojih dobrotnikov in jih celo natolencujejo, kakor je to storil Žvegelj pravemu plemenitažu Hohenwartu, možje, ki klečeplazijo okolo zlatega teleta in na katerih čelu je vtisnen pečat ustavoverne moralnosti: taki možje, naj imajo še toliko zunanjih znamenj plemenitstva, niso plemeniti in zatorej moramo obžalovati, da nam jih je rodila naša majka ter Boga prositi, naj nam ne daé rajši domačih plemenitažev, nego da nam bi dajal takih, kakoršen je neplemeniti gorenjski baron. V Avstriji smo učakali mnogo dokazov, da je boljše, da so na krmilu najvišji aristokrati, nego pa kak »Bürgerministerium«. Kedo ne pameti Giskrove dobe! Žvegelj je pa prav listega testa, kakor Giskra et consortes.

Tudi menimo, da se ne vresniči prorokovanje tega gospoda v ljubljanski kazini, da namreč v kratkem zopet nastopijo ustavoverci, da bi z nami gospodarili, kakor so, in ako bi se kedaj še zgodilo — nesrečna Avstrija! Morda pa tudi — ubogi Žvegelj, ker ustavoverci, če kadaj nastopijo, gotovo vržejo od sebe obrabljeno orožje.

Preidimo na naše tržaške razmere. Na našo zadnjo »obrambo«, o kateri so dobro znali naši neodrešeni, molčal je »L'Indipendente«. — On uže ve zakaj. Znano je tudi nam, da so uredniku tega lista očitalé prve glave one stranke, da je pravo bedastočo pisal in jako nepolitično ravnal. Odmev je našel sicer »L'Indipendente« v organu italijanskega društva »L'Operaio«; a to je le žalostni »plagiat«. Klasično je v tem listu le povdarjanje, da neodrešenci želé miru. — Kedo ga je pa kalil? Gotovo oni, ki hočejo Trst odtrgati od Avstrije. In s takimi ljudmi mi ni nič nočemo živeti v miru, tak mir bi pomenjal, da je Slovanstvo na obalih Adrije podleglo italijanskemu življu. — Zatorej pa je boljše, da našim neodrešenim kar naravnost napovemo: »Guerra ad oltranza«. Mir z lističnimi italijanskimi politikarji je bil vedno škodljiv Slovincem; oni so nas še pri vsaki priliki osleparili; italijanski živelj nam je sploh bolj nevaren tukaj, nego nemški; zatorej je po našem menjenju vsako pak-

tiranje z Italijani za nas popolnoma neplodno, da nevarno. Tega pa nisemo zaradi tega omenili, da bi slišali oni Slovenci, ki želé zveze z Italijani proti drugim elementom.

Kako naši neodrešeni porabijo vsako priliko, da bi le demonstrirali proti Avstriji, to dokazuje tudi ta le dogodek. Ni še 14 dni, kar je privesljala sem majhna italijanska vojna ladja, da bi tukaj naložila premoga.

Kakor hitro so zvedeli to naši Irredentariji, osnovali so mej seboj banket na čast oficirjem one ladje. Ko pa jih gre vabit deputacija, podučé bolj taktični in pravočutni oficirje navdušene Irredentarije, da oni se nočejo in ne smejo vdeleževati take demonstracije, na kar so odšli vablici z dolgim nosom. — Še lepša se je zgodila z drugim banketom. Ker je zdaj prav eno leto, kar županuje gosp. Bazzoni, namerjavali so starešine od desne strani napraviti banket, da bi ta dan posebno praznovali. — Osnovaleci pa so želeli, da bi se tega banketa vdeležili vsi mestni zastopniki brez izjeme, poprašajo torej levičarje, ako so zadovoljni, vdeležili se veselice; ti pa odgovoré, da so, vendar le s tem pogojem, da ne napravi nobeden kake politične napitnice, (menda na cesarja, ministre i. t. d.) ker pa takih pogojev desničarji niso hoteli in mogli sprejeti — šel je tudi ta banket, za kateri je bilo uže vse pripravljeno, rakom živizat. Nij treba komentara, vsak lahko sprevidi, kako daleč smo uže prišli v Trstu. — No, in na vse to in še dosti drugega naša vlada še vedno noče graditi jezga proti italijanskemu nasiljstvu; ona še vedno podpira ta živelj tukaj na Primorskem, še vedno mora Slovence na svoji zemlji pred sodnijo rabiti tolmača, še vedno se mu vsiljuje laščina v šoli; s kratka: suženj je tam, kder bi moral biti gospodar. — Čas je torej, da društvo »Edinost« krepko povzdigne svoj glas za pravice Slovencev na Primorskem. — V ta namen naj se sklée avgusta ali septembra meseca v Sežani, Nabrežini ali pa kje v okolici tržaški tabor, da sklene prošnjo na državni zbor zaradi slovenskih šol in zaradi slovenščine v uradih, posebno pa pri tribunalih. — Taka ljudska izjava bi zdaj bila silno potrebna.

Zadnje nevihte so v okolici, posebno sadju, mnogo škodovalé; polje in trte pa stoje prav lepo; tudi iz Istre nam dohajajo ugodna poročila o bodoči letini. Da bi le leto 1880 boljše bilo od lanskega!

V Trstu, dne 31. maja 1880.

Pravično zahtevanje. Kdor koli se mora mučiti noč in dan, da z delom toliko prisluži, da more počeno živeti, želi si počitka, da mu telo i duh spočije in se pokrepi za prihodnje trpenje.

Ali prav zaradi prepričlega počitka strašno trpe mladeniči v jedlinih prodajalnicah. Ali niso mari tudi oni ljudje? Ne skušajo li tudi oni dela težave? Zakaj bi tudi oni ne imeli primerne službenega reda tako v delalnikih, kakor v nedeljah in praznikih? Ni torej pravično, da ti trpini, ki morajo od ranega jutra do 10. ure zvečer vsak dan delati, zahtevajo od svojih gospodarjev primerno razdeljenje službenih ur. Menim, da bi dosti bilo, ako se napenjajo poleti od 6. ure zjutraj do 6. zvečer in pozimi od 7. ure zjutraj do 5. zvečer?

Gotovi smo, da bodo oni gospodarji, ki imajo količjak človeškega srca in ki so v svojej mladosti tudi skušali in čutili pomanjkanja počitka, v ozir jemali to prašanje in slušali prošnje njih podložnih, poslednji pa se bodo iz hvaležnosti trudili toliko skrbneje za gospodarje skrbeti.

V Trstu, dne 6. junija.

»Slovensko delalsko podporno društvo« je imelo včeraj v dvorani pri »Zelenem hribu« občni zbor. Vdeležilo se je nad 160 udov; počastil je občni zbor tudi g. državni poslanec Nabergoj se svojo nazočnostjo. Prvosednik gosp. Dolinar odpre zbor s primernim nagovorom, povdarja težave pri ustanavljenju društva ter navaja važnost in velik namen, kateri ima društvo za Slovence. Tajnik je potem poročil o delovanju društva ter navedel, da ima društvo uže nad 260 udov, h kateremu so pristopile odlične in visoke osebe za ustanovnike in podpornike, mej katerimi sta slovenski mečenat p-biskup Strossmayer in oče Slovencev Bleiweis. Denarničar je poročal o dohodkih in troških, povedal, da je v društveni blagajnici 510 gl. 61 kr. Tretja točka, promemba nekaterih točk društvenih pravil je, odpala, ker ni bilo dve tretjini udov priujočih. Potem je bila volitev; oddanih je bilo 150 listkov. Mej tem, ko so se listki šteli, predstavi prvosednik državnega poslanca g. Nabergoja, katerega je občinstvo s živiočkej pozdravilo. Gospod poslanec Nabergoj je potem v lepem govoru priporočal slogo Slovincem rekoč, da le sloga nas dovede do pravega cilja. Ko je končal, zagrnelo je navdušeno živio.

Ko so se listki pregledali, naznanil je prvosednik izid volitve; izvoljen je bil za prvosednika Ivan Dolinar z 124 glasovi, 6 odbornikov je dobilo več ali manj glasov, največ 149 in najmanj 76. Ker so pravila tako narejena, da mora imeti odbornik dve tretjini glasov, sklée se drug občni zbor, pri katerem se dopolne volitve in prenarede pravila. Vse se je v najlepšem redu vršilo, kar je na čast našim delalcem, ker so pokazali toliko naobraženja.

Prvi občni zbor »delalskega društva« je pokazal, da se lahko v Trstu mnogo stori, ako se hoče le nekoliko delati. Zatorej vabimo vse ljudske prijatelje, naj nabirajo ude in priporočajo to društvo, kajti slovenski delalec bo tukaj mej svojimi domačini in ne bode pobnil več denarnice nasprotniku, kar se je žalibog toliko let godilo. »V slogi je moč«, to geslo naj bode vsakemu živo pred očmi.

Iz koperskega okraja, dne 30. maja 1880.

V podnožji hriba Strzar stoji vas Dekani, zaradi svoje prijetne lege, snažnosti in velikosti bolj trgu nego vasi podobna. Pod vasjo drži okrajna cesta iz Kopra v Jstro in na Kras, in ob

tež čisti se vije rečica Bizan, ki pošilja svojo vodico v sinje jadransko morje.

Tu biva ljubstvo bistrega in vernega duba, ki je sicer vselej vzlasti pa v poslednjih časih o rogoviljenju laških irredentarjev sijajno pokazalo popolno udanost vladajoči avstrijski cesarski hiši. — Slovenci so. — V tej vasi domoljubu vse dopada nekaj pa le pogreša, namreč poštne postaje. In čuditi se je, da je vrli občinski možje se županom na čelu niso še izprosil; Dekani kakor središče bi v tem oziru ugajala občinam: Antinjanski, Rozarijolu, sv. Antonu, 1° in srednji Skofiji, celo vsemu Lazaretske občine: Cezarjem in Pobegom, vzlasti zdaj, če se vresnič, kakor prerokujejo, da rečico Bizan napeljejo v Trst. — Dekani je in bo središče tudi pri tem velevažnem delu.

In koliko dopisov bo vsak dan le tja dolajalo? Tu vam je zadostno svetilo prebivalcev, so uradi občinski, župniški in šolski; tu je dacijski in zavarovalni poverjenik se svojo pisarno; tu so mlinci, ki mejejo žito ne le okoličanom, temuč tudi tržaškim trgovcem, celo za c. kr. armado.

Vsi omenjeni so navezani zdaj na kopersko pošto, ali ono v Čubedu. Prva je skoraj dve uri, poslednja še več oddaljena od vasi.

Dekani imajo toraj dosti sitnosti, predno pisma se troškom od omenjenih postaj dobivajo, in se celó veselje, če se jim to v 5—8 dneh zgodi. (Pisatelj je imel v rokah korespondenco od trgovca iz Trsta datirano one pošte 4. maja, ki je dotičnemu po služaji došla v roke uže 23. maja t. m.)

Zakaj bi Dekani v oziru navedenih fakt ne mogli imeti poštne postaje? Splačevala bi se naj brže bolje, nego marsikod drugod. Mi menimo, da ne bi stala mnogo, ker uže tako vsak dan poštni voz iz Buzeta v Koper in nazaj drdra pod vasjo. Ako bi poštna postaja v Dekani bila, zamudil bi omenjeni poštni voznik k večjemu 10—15 minut, in kolikim bi to bilo v prid!

Vrli Dekanci, preudarite to. Mi mislimo, da je ta spis Vam prav iz srca posnet.

Iz Borovnice, dne 4. junija.

Kdor prodre skozi zapreke, ta je junak! — Iz mnogo krajev domovine se slišijo pritožbe o nemškem pisanju v naših uradnih. O tej zadevi tudi jaz, priprost kmet, prosim prostora v vašem cenjenem listu, da povem krivice, ki se nam gode! — Namen teh mojih vrstic ni koga žaliti, ampak razodeti, da ni vse enako, ali se uraduje v umljivem domačem jeziku, ali pa v nerazumljivem nam nemščini. Naš okraj nima nobenega Nemca, ako pa v kateri c. kr. urad prideš, najdeš vse le nemško pisanje, kakor da bi vsi mi prebivalci bili zmožni nemškega jezika.

Kako se našemu kmetu v naših hribih godi, ko dobi od »sodnije« v tujem nemškem jeziku pisano pismo, — ker mora dve, tri ure daleč si tolmača za drag denar iskati? Primeri se, da bereta dva ali trije tako pismo, pa nobeden ga ne umeje i zato ga vsak drugače tolmači, komu bo potem ubogi kmet veroval? Vsako valilo k sodnji morajo časi celo uro daleč brat nositi! — Ko bi se pa slovenski v uradih pisalo, razložil bi mu pismo vsak otrok, ko zna brati. Prav zato imamo »ljudske šole«, da se mladina nauči slovensko pisati in brati, kajti kmet ne more otrok v »višje šole« pošljati, ko je vedno pomankanje denarja. Še vesel je, da ima za vsakdanje potrebe.

I. K.

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

Veliko politično pomembo ima popotovanje našega cesarja na Češko i Moravsko. Centralistični časniki so sicer to pomembo hoteli tajiti, češ, da cesar pojde na Češko le zarad vojaških vaj, a zdaj vendar z nekako bojaznijo uže priznavajo, da ima to popotovanje vendar le političen pomen. Sijajni sprejem v Pragi in cesarjeve izjave v nemškem i češkem jeziku so najboljšje poročstvo, da je cesar zadovoljn s Taaffejevo vlado i s postopanjem desnice državnega zbora. Ker je cesar tako slovesno stopil na češko zemljo v trenutji, ko se je zaprl državni zbor, pokazal je s tem, da pripoznava češka zahtevanja za pravična, i to je dosti vse drugo se najde.

Koliko politično pomembo ima cesarjevo popotovanje na Češko, to pričata dva cesarjeva izreka, katera ne ostaneta brez dobrega sadu. Irečku je namreč rekel Državni zbor je mnogo storil in upamo, da bo še več. Ta izrek je dovolj jase, da ga ni treba razlagati, on izrekoma priznava zadovoljnost se sedanjo večino državnega zbora. Če je pa cesar zadovoljn s to večino, tedaj je gotovo njegova volja, da se ta večina še ojači in vspešnjeje dela, nego je mogla delati doslej i to upanje je izrekel tudi cesar z besedami: »In upamo, da bo še več.« Ker vlada stoji na strani večine državnega zbora, tedaj je z omenjenimi besedami cesar tudi Taaffejevo vlado pohvalil.

Ko je Rieger razodel cesarju nadejo, da se sprava s potrpežljivostjo doseže, odgovoril je cesar: »Potrpežljivosti se morate od mene učiti.« Tudi ta izrek je jako važen, posebno ako so zveže s prejšnjim; vidi se namreč iz njega, da so cesarju, prepri jako dobro znani i da ga boli, ko opazuje, kako se prizadeva neka stranka za sebične namene v škodo državi. Ali centralisti čutijo to nezaupnico?

Cesar je sprejel mnogo deputacij, z vsemi se je dalj časa razgovarjal v nemškem i češkem jeziku ker s tem stalo podrl fitemu uporu, ki je vstal zoper jezikove nardelbe. Ko se mu je priklonil deželni odbor, opomnil je presviti cesar, da so deželni prikladi zarad veličih šolskih prikladov vedno večji, praškemu mestnemu zboru je čestital zarad čedalje večjega razcveta mesta

Prage; i dalj časa govoril z dr. Riegrom in Iršikom. Novo češko gledišče je popolnem ogledal, dr. Rieger ga je po vseh prostarih vodil, cesarja je to gledišče jako zanimivalo, hvalil je posamezna dela ter rekel, da gledišče ne bo le vreden dom češke dramatične muzi, temuč tudi dika mesto Pragi i čast narodu ki ga je postavil. Na večer 2 t. m. je obiskal češko opero. 3. je hotel obiskati tudi nemško gledišče, ali ker je ta dan umrla ruska cesarica, odpovedal je to i županu tudi izrekel željo, naj drugi dan namerjavana baškada in serenada izostanete.

Deželni zbori so se večeraj odprli. Ali i kakovi vladni predlogi razen deželnih proračunov — se jim izroče, tega do danes še ne vemo. V češkem zboru pride na vrsto prenarredba volilnega reda, katera bi bila tudi v drugih deželah potrebna, ker jo pravica zahteva. Govori se tudi, da se ntegnó češki, moravski i kranjski deželni zbor morebiti uže mej zasedanjem razpustiti i nove volitve razpisati, a gotovega o tem še nič ne vemo. Da pa ti zbori niso gasiló dotičnih dežel, to je dobro znano i zato bi prav bilo da se razpše. »Slovence« imenuje večino kranjskega deželnega zbora: »strašno hračijo«, i prav ima.

Gališki deželni zbor misli poslati k cesarju deputacijo, s prošnjo, naj obišče Galicijo s cesarico vrod.

Zopet se pripoveduje, da stopijo iz kabineta ministri Horst, Stremayr in Kriegs-Au, pa še le, ko se končajo deželni zbori.

Zadnje dni se je izročil cesarju v podpis patent, vsled katerega se ima vojaška krajina združiti s Hrvaško.

Tuje dežele.

Srbska skupščina je sprejela z Avstrijo in ogersko skleno železniško pogodbo z 122 glasovi proti 40.

Na Ruskem se pričinja polagoma ustatno živjenje. Loris Mellkov je namreč od carja dobil dovoljenje, da zemstva (deželni zbori) dobé več pravice, nego so jih doslej imela.

Rusija misli odpraviti kazenski dayek, kateri morajo plačevati poljski grajščaki, ker so v letu 1863 vstajo napravili.

Ruski državni kanceler Gorčakov je ozdravel i šel na Nemško, da zdravje še bolj okrepi. V Berlinu ga je obiskal Bismark, ki je poprej tako strašno nanj lajal, zdaj se mu pa zopet hlini, ker vidi, da mu ruskega prijateljstva tako krvavo treba.

Na Ruskem je nihilistični glavar, nemški jud dr. Weimar na 13 let obsojen v prognanstvo v Sibirijo. Nihilizem je menda popolnem zatrt, ker se uže davno o njem nič več ne sliši, mej tem se pa soejalizem na Nemškem vedno bolj širi.

Albanskej vojski, ki je zbrana zoper Črnogorce, pomanjkuje živježa, zato so začeli oboženci ubegovati, ali Turci jih lové i k vojski nazaj pošiljajo. Poroča se, da črnogorski knez misli albansko vojsko napasti ter jo uničiti. Gladstone pa je ukazal angleškemu konzulu v Škadru, naj se prizadeva za spravo; zato je konzul šel iz Škadra v Cetinje, da se s črnogorskim knezom dogovori, albanskej ligi pa zažugal, naj miruje, dokler se on v Škader ne vrne.

Bolgarska vlada je predložila narodnemu sebranju načrt zakona o naseljevanji in naturalizaciji ptujcev na Bolgarskem. Rumunska vlada pa je pri velevlastih vložila protest zoper ta zakon.

Sultan je sklical uleme ter jih vprašal: 1. Ali se ima morlice ruskega častnika Kimerana Veli Mehemed z umrlo kaznovati, in 2. ali se smejo ptuje vlade mešali v zadeve turške države? Obe prašnji so uleme zanikali. To Turčije ne otme pogube, še le pospeši jo.

Turški sultan ni hotel sprejeti angleškega poslanca Göschen-a ker mu njegov nagovor ni bil po volji, tudi neče od velevlastij zahtevane mejnarodne komisije, ki bi čuvala nad turškim gospodarstvom. — Več Bolgarov iz Macedonije je šlo v Carigrad, da bi podali prošnjo ondešnjih Bolgarov evropskim poslancem, naj se Macedonija spoji z Bolgarskim. A Turci so te poslance v Carigradu umorili. — V turškej Armeniji je strašna lakota, ljudje za gladom umirajo, ali se pa seljo v rusko Armenijo. V Aziji so se Arabci uprli, ker nečejo več biti pokorni turškemu sultanu. Turčije bo tedaj k malu konec.

Italjanskemu parlamentu je vlada predložila več zakonskih načrtov, mej družini načrt zakona o odpravljenji mlinskega davka in predručanje volilnega reda. Stranke se mej sabo pogajajo, vendar še ni gotovo, če bo imelo ministerstvo večino.

Papež je zavrgel Bismarkove cerkvene predloge, ker bi po teh državi prpadla vsa cerkvena oblast, cerkev pa bi imela zvezane roke. Za take predloge ne more glasovati noben katolik, sicer bi ga zadelo veliko cerkveno izobčenje.

Bismark se brani prevzeti prvosedstvo pri prihodnjih dogovorih v Berlinu zastran določitve mej grškega kraljestva, pripravljen pa je ves svoj vpliv v to obrnóti, da se grško prašanje reši.

Grški kralj potuje po Evropi i se poganja pri vladah velevlastij za to, da se razširijo meje grškega kraljestva, kakor je bilo to v berolinskem dogovoru skleneno. Ker se s to željo ujemate francoska in angleška vlada, i z njima tudi druge, zato tudi kmalu doseže, kar želi.

V Ameriki je mej Peruvijanci in Kilenci huda vojna; Kilenci bombardirajo i razsipajo obrežna peruvijanska mesta ter provzročujejo neizmerno škodo, pri Takni pa so popolnem uničili vso peruvijansko-bolivijansko vojsko.

*) Také Mné leži velice na sedci, aby krásné toto město stále prospívalo a proto Mné bude tešiti, nabudu-li za Měho pobytu zde poznovu osobně dikazu toho že Praha neustále na dráze duševného, a hmotného vývoje pokračuje.

DOMAČE STVARI.

Stoletnica župnije sv. Antona novega v Trstu. Redka in veličastna svečanost se bo večila prihodnjo nedeljo 13. t. m. v tukajšni cerkvi sv. Antona padovanskega. Praznoval se bo namreč *stolletni spomin ustanovitve te velike in znamenite župnije*. Ker v njej stanuje tudi na tisoče Slovencev, in se nedeljska božja služba zjutraj in popoldne po slovenski opravlja, naj poda »Edinost« svojim bralcem o njej nekoliko zgodovinskih črtic.

Kakor je obče znano, ni se izmed velikih mest v Avstriji nobeno tako naglo razvilo, kakor naš Trst. Pred 100 leti ni obsegal več od 6000 stanovalec, kateri so bili naseljeni v tako imenovanem »starem mestu«, tedaj oklenenem z močnim obzidjem. Nova srečna doba je Tržičanom napočila, ko je modri cesar Karol VI. da bi oživil trgovino svoje države, meslu podelil leta 1719 privilegije *seobodne tadjestaje*. Mahoma se je začelo raztegniti in širiti na vse strani, kajti hrepenenje po hitrem dobičku je privabilo vanje tisoče tujcev. Kder so bile svoje dni velike soline, — in za njimi planjave, gozdi, postavilo se je *azra*, ali po slavni cesarici imenovano: Terezijino mesto. Prej je vsemu prebivalstvu zadostovala stolna fara sv. Justa, — zdaj se je pokazala potreba, zraven nje zaporedoma ustanoviti več drugih. Na prošnjo mestne in višje duhovne oblasti je blaga vladarica Marija Terezija z odloko 24 febr. 1767 prepustila v novem delu mesta kos državnega zemljišča v ta namen, da se tam postavi nova cerkev. II krat je k temu pripomogla z lepo svoto 4000 goldinarjev. Največ je daroval k slavbi stara tržaška bratovščina sv. Antona, potem rodovina Rossetti in mnogo drugih. Cerkev je bila k malu dozidana, a bolj prosta in majhna. Leta 1774 je bil nastavljen pri njej poseben vikarij. Z odloko 15. marejca 1777 je povzdignola visoka vlada vikarijat v prosto župnijo — župnikom in dvema kaplanoma. A zaradi nečeterih zaprek je cerkev sv. Antona svoje farne pravice še le tri leta poznej dosegla. Tedanji vikarij Filip Frölich je postal prvi župnik, in meseca aprila 1780 (tedaj pred 100 leti) je začel pisati kratne, poročne in mrtvih knjige. Urno narastanje mesta in prebivalcev je prouzročilo, da je bila cerkev sv. Antona uže vzačetku našega veka uže *pretesna*. Bo dolgem pogajanji in odlaganji sklene slednjé mestno starešinstvo, podreti jo, in na njenem mestu zidati novo prostorno in dostojno. To se je izvršilo — z velikimi troški — med leti 1827-34. Med tem se je božja služba v provizorične postavljeni cerkvi na trgu »dello legna« opravljala. Slavni škof Ravnikar so novo veliko in krasno cerkvo leta 1834 posvetili. Njenih znamenitosti, ker je večini bralcev »Edinosti« znana, nam ni treba opisovati. Le to omenimo, da je slog, v katerem je postavljena, starogrški, in se enake podobe cerkev v vsej Avstriji ne nahaja.

Daudanes obsega župnija blizu 45000 katoličanov, in pri njej službuje *enajst* duhovnih pastirjev. V vrsti župnikov so sedanji velečast. gosp. kanonik Ant. Brovatin — peti. Božja služba se opravlja v slovenskem, laškem in nemškem jeziku. Leta 1781 še je bilo le 321 rojencev, 72 parov poročencev, in 319 mrlicev. Lansko leto — 1879 — pa se jih je v tej župniji narodilo 1626 poročilo 319 parov, in umrlo jih je 1411. Tedaj je vidno veliko množenje prebivalstva!

Cesarjev dar. Cesar je podaril ubogim praškega mesta i njegove okolice 5000 gl. in češkemu narodnemu gledišču 1000 gl.

Dr. Radoslav Razlag † slavni naš rojak, slovenski pisatelj, bivši deželni poslanec i deželni glavar na Kranjskem, umrl je 5. t. m. po dolgej bolezni v Brežcah na Štirskem. Njegov spomin je večin.

Kranjski deželni prvosednik Winkler marljivo obiskuje srednje šole ter se jako zanima za poduk v njih. Nedojamó se, da je blizu časa, ko se bo ozbiljno pečal za preustrojbo teh šol, da se postavijo na narodno podlogo.

General Uhacij je dal zlití 2046 novih centov teško kanono, ki 4755 metrov daleč meče 56 kilov teške šrapnele, v katerih vsakem je 640 krogel.

Trtna uš ali floksera se po Ogerskem vedno bolj širi. Sedaj uže v 12 vinskih krajih nograde pokončuje; ti kraji so: Pančevo, Franzensdorf, Peer, Košice, Szatmar-Nómeti, Nagy-Karoly, Debrečin, Menes, Tomaj, Keres, Bereg in Szendrő.

Bratovščina hrv. ljudih v Istri je letos dala podporo 11 učencem i sicer 7 gimnazijalcem na Reči 175 gl., trem gimnazijalcem v Pazinu 75 in enemu gimnazijalcu v Senji 30 gl. skupaj 250 gl.

Sovraštvo do slovenskega jezika. Požarna straža v Kranji je naročila v Mariboru voz za mehove. Štirji požarni stražniki so dobili nalog, naj voz s železniške kolnice peljejo v shranišče. Ker je bil pa na vozu slovenski napis: »Požarna straža v Kranji«, razjezili so se ter peljali voz k nerčni sedlarju, da je ta napis z harvo zamazal. »Laib. Tagblatt« z nekacim veseljem poroča to sramotno delo, sram tega časnika tako nič ni. Kranjska požarna straža je one širji pobaline iz društva izključila.

Madjarski jezik so se v Zagrebu 1. j. m. začeli učiti finančni uradniki. Brali smo v hrvaških časnikih, da je profesor neki železniški — konduktar!!

Častno občanstvo. Črnomajška občina je izvolila grofa Taaffeja, cerkniška pa tudi Taaffeja in Hohenwarta, Winklerja pa dr. Vošnjaka za častne občane. Živeli Črnomajci, Cerkničanje i častni občani!

Baron Pinó se je odpovedal poslanstvu v gorškem in tudi v porečnem deželnem zboru.

Koroški junske doline so poslali zahvalnico grofu Harahu, ker se je za koroške Slovence v državnem zboru tako krepko pozezal. Slovencem na Koroškem se godi velika krivica, tretjina prebivalstva imajo v deželi, pa še enega državnega poslanca ne.

Volitev v goriški deželni zbor. Pri volitvi, ki je bila 3. t. m. v Tolminu, izvoljen je bil z 87 glasovi izmed 139 za poslanca v goriški deželni zbor gosp. Matija Jonko. Ta mož je bil doslej v političnem svetu malo znan, mi vemo le toliko o njem, da je trgovec i posestnik v Boleu, zelo bogat mož.

Fran Kežman †, infilirani stolni dekan levantinskega stolnega kapitola, vrl i blag gospod i rodoljub je 29. maja v Mariboru umrl. Mir njegovemu prahu!

V glavnem zboru podpornega društva zsdnjo nedeljo je bil za načelnika izvoljen gosp. Dolinar.

Ženitev prestolnega nastopnika bude 18. februarja 1891; tako je belgiško ministerstvo bruselskemu županstvu naznanilo.

Beseda v Gorici zadnji četrtek je bila prav obilo obiskana ter se je izvršno izvršila.

Gospod Ogrin, akademiški malar, vmol se je iz Rima na svoj dom na Vrhniko. Kdor tedaj želi kako malarijo od njega, naj se na Vrhniko nanj obrne.

Ruska cesarica † je 3. t. m. zjutraj ob sedmih za jetiko umrla. Ona je bila jako blaga, ljudomila i pobožna gospa. Ruski narod jo je ljubil kakor svojo mater; vsa Rusija žaluje za njo.

RAZNE STVARI.

Na planem morji. Časnik «Italie» pripoveduje to le: Pred nekoliko dnevi je ruska ladija dobila na planem morji mladega telegrafskega uradnika iz Otranta, Salvatorija Montinari; kapitan ga je sprejel na svojo ladjo i nabalearskih otocih izkreal. Uradnik je pripovedal, da je v čolnu šel na morje ribe lovit, vstal pa je hud vihar i zanesel ga daleč od brega, dva dni i dve noči so ga valovi okoli metali. Zgubil je eno vesto, ranjen je bil na glavi, na desnej nogi, na prsih i na rokah i zgubil je uže vse upanje, ko je od daleč zagledal dim iz parnika. Se zadnjo močjo se je bližal parniku i prosil kapitana, naj ga otme. Ta pa ga je vprašal v francoskem jeziku: «Koliko mi daste?» — «Tisoč frankov» odgovoril je ubožec. — «To je premalo» i trdosrčnež je prepustil uradnika groznej osodi i moral je še enajst ur rešitve čakati. Mej tem je kapitana vendar začela vest peči. On je naznanil z jadrji to dogodbo kapitanu Hallströmu ruske ladje «Jenny», ki se je peljala z solijo naložena iz Trsta v Ivico. Kapitan je vožno hitrost pomanjšal i posrečilo se mu je najti ubozega uradnika, kateremu je zguha krvi i trpenje uže vse moči vzelo. Vzel ga je na ladjo. V Ivici se je pri dobri postrežbi k malu ojačil i gosposke so ga v Otrant nazaj poslale.

Vrta beseda. Ogerski državni poslanec Korizmič je imel nevarno očesno bolezen i batl se je bilo da osepši. Ko je ozdravel i prišel zopet v zbor, pozdravil ga je poslanec Jokaj takole: «Ne veselim se, da te vidim jaz, ampak veselim se, da me vidiš ti».

Smešnica. Ko sta Jezus i sv. Peter po svetu hodila, pravi pravljica, opazila sta na nekem mostu žensko in vruga, ki sta se tepla. Jezus je poslal Petra, naj ju pomiri; ali Peter, nemogli ju pomiriti, odseka obema glavi. Vrne se k Jezusu ter mu pove, kako je bilo i kaj je storil. Ali Jezus ga je pokaral ter mu velel, naj se naglo vrne ter jima glavi zopet na trupli postavi. Peter sluša, a v naglici se prevari ter nasadi vragovo glavo ženi na truplo, ženino pa vragu. In od te dobe je prislovica, da je ženska polu vraga. (Pučke Nov.)

Tržno poročilo.

Zara. — srednja prodaja po nespremenjenih cenah.
Olje. — Akoprem je nekaj več naročeb na to blago, so cene vendar nespremenjene ostale in se bombažno olje celó ceneje kupuje.
Sadje. — Rozin pomanjkuje, zatorej imetniki tirjajo više cene. — Rožiči so postali nekoliko ceneji. — Sploh je kupčija s tem blagom naznatna, ker vse pričakuje novega blaga.
Riž. — uže dolgo brez spremembe.
Mast in špeh. — Mast se kupuje po vedno nižih cenah; špeh pa se drži trdno, mast Bancroft i f. 48¹/₂, Wilcox f. 46¹/₂. — Špeh debeli f. 47¹/₂ do f. 49¹/₂.
Petrolij. — Ker manjka blaga in je le malo prodajalcev, je petrolij nekoliko poskočil. — Denes stane f. 10¹/₂.
Donači pridelki. — Pri pičli kupčiji, so cene jako mlahove. — Tudi žitne cene so bolj šibke.
Vrednostni papirji. — Borsca je še precej dobre volje; veliko je prašanje po renti.

Dunajska Borsca

dné 8 junija.

Enotni drž. dolg v bankovcih	73	gld.	60	kr.
Enotni državni dolg v srebru	74	»	05	»
Zlata renta	88	»	90	»
1860. državni zajem	131	»	20	»
Delnice narodne banke	833	»	—	»
Kreditne delnice	275	»	90	»
London 10 lir sterlin	117	»	65	»
Srebro	—	»	—	»
Napoleoni	9	»	36	»
C. kr. cekini	5	»	54	»
100 državnih mark	57	»	80	»

C. k. državni zajem z loterijo od leta 1861.
 1. junia so bile izrebane te le serije:
 379 1714 1907 2100 2111 2195 2393 2501 2511
 2972 3131 3134 3276 3271.

Serie	Štev.	Gold.	Serie	Štev.	Gold.
329	—	—	2541	1	500
1781	9	2000	16	16	1000
17	17	1000	27	27	1000
45	45	500	28	28	200.000
48	48	2000	59	59	400
1902	14	15.000	63	63	400
35	35	1000	77	77	400
44	44	400	100	100	400
53	53	400	2922	10	1000
59	59	10.000	32	32	400
63	63	400	3134	—	—
83	83	400	3138	40	2000
2100	14	500	44	44	500
32	32	500	49	49	400
63	63	5000	50	50	400
2141	46	400	57	57	400
63	63	500	61	61	500
76	76	500	91	91	500
77	77	400	3276	—	—
2195	23	500	3724	29	400
28	28	500	40	40	400
50	50	500	83	83	400
86	86	1000			
88	88	400			
95	95	400			
97	97	20.000			
2393	85	400			
90	90	5000			
2501	2	500			
15	15	500			
82	82	500			

Vse druge, tukaj ne omenjene številke zgoraj navedenih serij so dobile po 200 gld. Dobičke bode izplačevala od 1. septembra 1880 počenš c. k. glavna denarnica za državni dolg na Dunaji. Prvo prihodnje žrebanje bo 1. septembra 1880.

Poslano *

V št. 125 «Slov. Nar. od dne 4 junja se je vendar pokazal g. dopisnik iz borovniške okolice se svojim imenom na dan. Iz tega lahko spoznajmo č. g. bralci, da ni bil moj dopis s št. «Edinosti» brez uspeha, dosegel je vsaj toliko, da zdaj vemo, kdo je. Da g. dopisnik mene opisuje z mlečno barvo, to me nikakor ne žal, kajti dobro vem, da je bil on prej in bolj mlečen, nego sem jaz zdaj; dokaz temu to, da si ni upal mlečne brade kazati potnikom v vozu na železnici pred leti iz Rakeka, ampak se je skrtil pod klop.

Pa kakor je njemu čas ostrgal mleko, tako upam, da ga bo menil. Da je proti obrambi g. B. to se lahko ume; in ta daleč sega sè svojo poslanico — preveč bi moral pisati, da bi vse popisal, kako g. dopisnik skrbi za svoje p. i. t. d. Tudi tudi, da je sl. komisija odločila, a jaz vem iz gotovega vira, da stvar še ni dognana, in kadar bo, takrat, če tudi prava ne poznava, o tem poročim. Konečno pravi g. dopisnik da mi ne bo več odgovarjal, saj bi bil bolje storil, da bi bil smetlo-kupil in pred svojim pragom pometal, nego da je poslanico plačaval, ker lahko si je zvest, da mu to odvrnem; — pravi tudi, da se ne bo mazal nad mano svojega imena; na to moram le toliko reči, da, kdor Vas pozna, gleda da ima malo z Vami opraviti, ker se boji, da se ga kužna bolezen «stihotapstva» ne prime.

V Borovnici, dne 5. junja.

Josip Keržič.

* Za sestavke pod tem naslovom je ureništvo le čiliko odgovorno, kalikor nu portava nalaga.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Mnogo vnetim udom R. L. V. Priznanja vreden je Vaš dober namen; mislimo vendar, da je boljše, ako dopisa ne natisnemo, ker bi utegnel razpor le še podnetiti; najboljšo bode, ako pametni možje z vpludno i prepričevalno besedo pomirijo tiste, ki se srdé menda le zaradi tega, ker jim resnica ni znana; mislimo, da hudobnega namena nobeden nema.

Dediči Karasinskih jantarskih nahajališč čestitajo si naznanjati svojim kupovalcem, da so vsled bogatih najdeb v svojih jamah ceno jantarja za 80% znižali.

S to čudovito nizko ceno upajo ohraniti dobro ime naravnemu jantarju, kateremu ga spodbujajo nič vredne i zdravju škodljive ponaredbe. — Cene iz

garantiranega naravnega jantarja

izdelanih cigarnih - cev, močnih, v krasnih okvirih.

Št.	Cnt.	gld.	gld.
I.	12 dolge	poprej 30,	zdaj le 5.-
II.	10 " "	16 " "	4.-
III.	9 " "	12 " "	3.-
IV.	8 " "	10 " "	2.50
V.	7 " "	8 " "	2.-
VI.	6 " "	6 " "	1.-

Cigarne - cevke, tanjke.

Št.	Cnt.	gld.	gld.
I.	10 dolge	poprej 15,	zdaj le 3.-
II.	9 " "	40 " "	2.50
III.	8 " "	8 " "	2.-
IV.	7 " "	6 " "	1.80
V.	6 " "	5 " "	1.50

Za zgoraj omenjene cene smo odgovorni štiri tedne od dneva tega oznanila, pridržujemo pa si, da utegnemo potem cene povišati. Naroča naj ee pri našem pooblaščenem gospodu

W. Henn na Dunaji,
 X. Bez., Dampfgasse št. 11.

Naravna velikost 10 Cnt. dolge cigarne-cevke. Pošiljate se vrše proti poslani narovni ali povzetji. (8)

Naravna velikost 10 Cnt. dolge cigarne-cevke.

Le enkrat

se ponuja tako dobra prilika, da se more izvrstna ura za polovico cene kupiti.

Velika razprodaja.

Po vsej Evropi nastale politične razmere se tudi Švica niso ognolo i zato so je mnogo delalcev izselilo, vsled česar se rušijo tudi fabrike. Tako je i prva najznamenitša urarnica, katero mi zastopamo, zdaj zaprta i nam poverjena razprodaja njenih izdelkov. Tako imenovane Washington žepne ure so najboljše ure na svetu, izvenredno krasno vrezane i vezene i po ameriškem sestavu napravljene.

Vas ure so na sekunde reparirane i mi dajemo poročstvo za vsako uro na 5 let.

Za dokaz gotovega poročstva i stroge solidnosti se s tem javno obvezujemo, da hočemo vsako uro, ki ni po volji, nazaj vzeti i zamenjati.

1000 žepnih remontoir ur, navijajo se brez ključa, s kristalnim zaklopecem, izvenredno točno na sekunde regulirane, razen tega po novem načinu elektrogalvaniški pozlačene, z verižico, medaljonom i žametnim etuisom, poprej gold. 25, zdaj ena le po 10 gold. 50 kr.

1000 krasnih ur na kotvo iz srebrno-nikla, na 15 rubinih, z emajliranim kazalom, s kazalom za sekunde, kristalnim plošnatim steklom, poprej gold. 21, zdaj ena le gold. 7.25, vse na sekunde reparirane.

1000 ur na vreteno, z izreženim zaklopecem iz srebrno-nikla, kristalnim plošnatim steklom, na 8 rubinih, najnatanjšiše reparirane, z verižico, medaljonom i žametnim etuisom, poprej gold. 15, zdaj ena le gold. 5.60.

1000 ur na kotvo, iz čistega 13 lotnega srebra, po c. k. puncovnem uredu pregledane, na 15 rubinih, razen tega električno pozlačene, najnatanjšiše regulirane. Te ure so poprej stale 27 gold., zdaj pa stoje le gold. 11.40.

650 ur za gospé iz pravega 13 lotnega srebra, po c. k. puncovnem uredu pregledane, na 8 rubinih, krasno i jako dišno pozlačene, z beneško verižico okoli vratú vred, veljale so poprej gold. 28, zdaj pa le gold. 16 ena.

1000 Washington remontoir žepnih ur iz pravega 13 l. teškega srebra, po c. k. puncovnem uredu pregledane. Poročstvo se daje, da so najtočniše na sekunde reparirane, notranja sestava je iz nikla i teh ur ni treba nikoli popravljeti. Taka ura je veljala poprej gold. 35, zdaj pa se dobiva za neverjetno ceno 16 gld. Razen tega se dobiva z uro vred zastoj verižica, medaljon, etul iz žameta i ključ.

1000 pravih zlatih ur za gospé, na 10 rubinih, prej 40 gold., zdaj 20 gold.

1000 remontoir ur iz pravega zlata za gospode ali gospé, prej 100 gold., zdaj 40 gold.

650 ur za zid z najlepšim emajliranim okvirom in bitnim klavirum, poprej 7 gold., zdaj le 3 gold. 75 kr.

650 ur budilnic z udarcem, ki prav dobro toče, najnatanjšiše regulirane, tudi pripravne za misne pisarje; poprej 12 gold., zdaj le 4 gold. 80 kr.

650 ur z nihalom v najlepši izdelani visoki gotiški omari, navijajo se vsa 8 dni, najtočniše na čas regulirane, izvenredno lepe i krasne. — Ker ima taka ura še po 10 let dvojno vrednost, ne imela bi se v nobeni hiši pogrešati, posebno ker je taka res krasota sobl. Take ure so poprej veljale po 35 gold., zdaj pa izjemno le 15 gold. 75 kr.

Kadar se naročujete ure z nihalom, treba je priložiti zagotovčino.

Napis:

RAZPRODAJA UR

urarnice Ph. Fromma,

Dunaj, Rothenthurmstrasse št. 9,

(4) partere.

A. DREHER

PIVOVARNICA

v

TRSTU.

Botelje in sodci.

recoooco

Najboljši isterski refošk

po 1 gold. botelja.

Kdor ga želi kaj kupiti, naj se obrne do

Upravištva.